

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Nuancer.

Kongshøj, Kristian

Published in:
Politiken

Publication date:
2014

Document Version
Peer-review version

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Kongshøj, K. (2014). Nuancer.: Stigende ulighed er ikke naturlov. Politiken.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- ? Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- ? You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- ? You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

55% af de 851 forestillinger, der blev vist på danske teatre i sæson 2013/2014, havde voksne som målgruppe.

65% af samtlige tilskuere på danske teatre i sæson 2013/2014 så forestillinger målrettet voksne.

Kilde: Danmarks Statistik

GADEHANDLERE. Mens uligheden er steget støt og meget i blandt andet de nordiske lande gennem de seneste 20 år, er der andre steder på kloden, hvor man enten har stoppet eller bremset væksten i ulighed. Her er vi på gaden i Laos. Arkivfoto: Manish Swarup

Nuancer. Stigende ulighed er ikke naturlov

Globalt er den økonomiske neoliberalisme på retur, men verden står fortsat ved en skillevej, når det gælder stigende ulighed.

ANALYSE

Økonomisk ulighed er kommet højt på dagsordenen i den offentlige debat. Tunge fakta om ulighedens stigende omfang både i Danmark og den store verden skyldes næsten daglig op af mediestrømmen. Lighed og ulighed er ikke kun en ideologisk diskussion, idet vi efterhånden også ved, at høj ulighed kan være hæmmende for lykkefølelsen, den sociale tillid og have mange andre negative konsekvenser for den sociale sammenhængskraft. Fatalismen og afmagten kan derfor trænge sig på.

KRISTIAN KONGSHØJ

Stigende ulighed kan i den moderne økonomi forekomme som en naturlov, som vi ikke kan gøre meget ved.

DET ER DOG også vigtigt at understrege, at det bestemt ikke er en universel tendens. I figuren på denne side er vist indkomstiligheden målt ved Ginikoefficienten på globalt plan, opdelt mellem forskellige verdensdele. I denne periode kan vi dække 94 lande fordelt over hele verden. Ginikoefficienten kan teoretisk ligge mellem 0 og 1, men i praksis ligger den i langt de fleste lande mellem 0,25 og 0,45. Ganske få lande med Sydafrika i spidsen ligger over 0,5.

Set over de seneste to årtier er uligheden ganske vist steget i de fleste lande. Alligevel er det faktisk gået den modsatte vej i 39 af de 94 lande, de fleste af dem sydamerikanske og afrikanske. Samtidig er uligheden bestemt ikke steget lige meget i de resterende lande.

I mange af de lande, hvor uligheden ligefrem faldt, var der samtidig høj økonomisk vækst. Antallet af ekstremt fattige (målt ved en grænse på 1,25 amerikanske dollars om dagen) er faldet fra 30 procent af verdens befolkning til under 10 procent siden år 2000, hvilket først og

fremmest skyldes den kinesiske udvikling. Det kan underbygge en af økonomien Thomas Pikettys centrale 'jernlove', nemlig at høj vækst fremmer lighed, da forrentningen af kapitalapparatet, der er fordelt på meget få hænder, i sådan en situation ikke er så høj i forhold til den generelle vækst.

Det går dog ikke kun den ene vej. Lighed kan også øge væksten, idet flere bliver inkluderet i de økonomiske muligheder. Det vakte for nylig opsigt, at nu også IMF-økonomer betoner en generel positiv sammenhæng mellem vækst og lig-

hed på tværs af lande, når man tager hensyn til andre faktorer, der også bidrager til vækst.

Alligevel er der naturligvis ingen automatik i forholdet mellem vækst og lighed. Som vi kan se, er Østeuropa et eksempel på en region, hvor generel velfærdsmæssig fremgang også hang sammen med øget ulighed. I nogle vestlige lande med USA som det mest kendte eksempel har vi set, hvordan vækst i flere årtier var helt afkoblet fra almindelige menneskers indkomster. I mange af de lande, hvor ligheden steg sammen med den økonomi-

ske vækst, udbyggede man samtidig det sociale sikkerhedsnet. I udviklingsøkonomierne næsten fordobledes man den andel af samfundskagen, der gik til det sociale sikkerhedsnet.

KINA ER IGEN et eksempel på et af de lande, hvor velfærdspolitikkerne er blevet udbygget mest, om end man her foreløbig kun har bremset den stigende ulighed. Økonomisk vækst gør det muligt at udbygge sikkerhedsnettet.

I de senere årtier har man eksempelvis også set et skifte i opfattelsen af, hvad der skaber sunde økonomier i toneangivende globale institutioner. IMF og Verdensbanken, der har haft en meget direkte indflydelse i mange af disse lande, betoner ikke længere neoliberale løsninger og begrænsede sociale sikkerhedsnet i samme grad som før.

På det globale plan finder fatalismen således ikke ubetinget støtte. Politik kan heldigvis gøre en forskel.

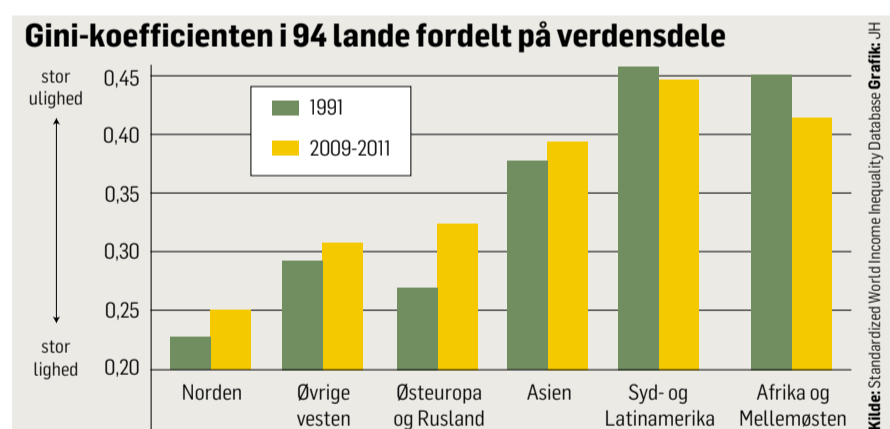
Det er dog ikke givet, at disse lyspunkter vil bestå. Både vækst og lighed er bremset op i mange udviklingsøkonomier. Hvor det med de høje vækstrater, der herskede i udviklingslandene i en periode indtil for få år siden, kun ville tage om-

kring 30 år at indhente de rige landes velfærdsniveau, hedder det nu snarere 50 år. Det bliver til 115 år, hvis vi ser bort fra Kina. Med de seneste vækstprognoser fra IMF bliver det til mere end 300 år. Samtidig lever vi stadig i en verden, hvor vækst generelt forværrer den økologiske bæredygtighed.

DER ER IGEN tvivl om, at ulighed og økologisk katastrofekurs er de største udfordringer, som menneskeheden kommer til at stå over for i dette århundrede. De to ting hænger uløseligt sammen. Eksempelvis har Nasa for nylig med sin 'handy'-fremskrivning betonet, at det økologiske kollaps kun kan undgås, hvis uligheden også tages seriøst. Menneskeheden evner til fælles problemløsning fremmes ikke, hvis en lille elite i stigende grad løsrives fra det resterende samfund, mens de har travlt med at rejse Jorden rundt og kaste om sig med symboler og immaterielle aktiver, der kun findes i den fri fantasi eller cyberspace.

analyse@pol.dk

Kristian Kongshøj, ph.d., Centre for Comparative Welfare Studies (CCWS), Aalborg Universitet

Kilde: Standardized World Income Inequality Database, Grafikk: JH

... Derfor er Eritrea-rapporten utroværdig

som de interviewede personer giver udtryk for, modsiger hinanden. Det vil jeg påvise med et par eksempler. For eksempel siger ambassaderne 'C' og 'D', at regeringen fængsler folk af politiske årsager, men ambassade 'C' siger også, at »der ikke generelt hersker et mærkbart klima af frygt i befolkningen«. Alligevel siger samme ambassade i næste afsnit, at regler og procedurer ikke håndhæves ensartet, og at retsvænet opererer vilkårligt. Det efterlader det indtryk, at myndighederne optræder uforudsigeligt og vilkårligt, hvilket jo er opskriften på at skabe en følelse af generel utryghed. Hvordan kan man forene de to modsatrettede opfattelser fra samme interviewperson?

Udlændingestyrelsen skriver, at de faktorer, der driver eritreere til at udvandre, er »den langvarige værnepligt, den sociale og økonomiske situation i landet, herunder udsigtsløse og dårlige levevilkår i Europa, eller en kombination af disse ting«. Udlændingestyrelsen inddrager mit navn i den forbindelse, men jeg har aldrig sagt, at eritreere forlader landet for at søge et bedre liv. Samtidig er det vigtigt at slå fast, at de stadig værre sociale og økonomiske problemer hænger uløseligt sammen med den tidsbegrænsede værnepligt. Det er en offentlig hemmelighed, at Eritrea er et af verdens fattigste lande. Derfor har indbyggerne gennem årene prøvet sig frem og udviklet en overlevelsesstrategi, så de kan hutle sig igennem.

Det centrale element i denne strategi består i at sprede de økonomiske aktiviteter ud på familiens medlemmer og så samle de små indtægter, som de hver især kan skaffe. Sådan har eritreere både på landet og i byerne altid gjort for at få

“ Hvordan kan man forene de to modsatrettede opfattelser fra samme interviewperson? **”**

brugt til at sikre sig et levebrød. Den underliggende årsag til de sociale og økonomiske problemer, som indbyggerne står over for, er således den tidsbestemte værnepligt, som gennem tiden har udviklet sig til tvangsarbejde under trusler om magtanvendelse og imod de værnepligtiges vilje. Tvangsarbejde er forbudt i henhold til folkeretten, og Danmark har som et demokratisk land tilsluttet sig konventionen om tvangsarbejde.

UDLÆNDINGESTYRELSEN skriver: »De fleste mennesker forlader Eritrea (...) af økonomiske årsager (...) og ikke på grund af politisk undertrykkelse (kilde: den vestlige ambassade 'D')«. For det første: Som påvist ovenfor er det netop værnepligten, der skaber de økonomiske problemer. For det andet: Hvordan ved den interviewede person det? Har den pågældende ambassade undersøgt sagen? Hvor og hvornår? En kilde, der hævdes at repræsentere et FN-agentur, siger desuden: »Stort set ingen forlader Eritrea af politiske grunde«. Her melder spørgsmålet sig: Hvordan ved den pågældende person det? Man kan ikke tage sådan en udtalelse alvorligt.

Den såkaldte regionale ngo, der har ho-

vedkvarter i Asmara, har angiveligt sagt til Udlændingestyrelsen: »Menneskeretsrapporternes oplysninger om mishandling under værnepligten er som regel overdrevne« og »folk, der aftjener værnepligt, bliver hverken udsat for et overdrevet arbejdspress eller slavelignende forhold; de bliver ikke tvævet eller udsat for tortur, og de lider heller ikke af fejlmærning«.

Kun en person med ringe eller spinkelt kendskab til virkeligheden kan udtale sig så generaliserende. De værnepligtige bliver sendt sat på forskellige opgaver forskellige steder. Nogle af dem er under stort arbejdspress, andre er ofte ubeskæftede. Afhængig af deres overordnede personlighed bliver nogle værnepligtige udsat for umenneskelig behandling, mens andre aldrig oplever den slags.

I 2012 gennemførte jeg en omfattende rundspørge blandt tidligere værnepligtige i Storbritannien, Norge, Sverige, Sydafrika, Kenya og Sudan. De adspurgte var flygtet fra Eritrea efter i gennemsnit have aftjent seks års værnepligt. En af de slående konklusioner i undersøgelsen var, de adspurgte ikke talte med én røst. De havde forskellige erfaringer med og holdninger til værnepligten og den eritreiske regering. Nogle var blevet udsat for umenneskelig tortur og holdt fanget i underjordiske celler i månedsvis, enkelte af dem sågar i mange år. Andre, der makkedede ret, var aldrig blevet fængslet eller tortureret. Nogle blev udsat for et ekstremt arbejdspress, mens andre »dødede sig«, fordi de ikke havde noget at lave. Kun en person med en skjult dagsorden eller manglende viden ville betragte de værnepligtige som én samlet og homo-

gen gruppe mennesker. Udlændingestyrelsen har svækket rapportens troværdighed og integritet ved ukritisk at tage alle de interviewede personers udtalelser for gode varer.

APROPOS DE såkaldte regionale ngo'er: Det er veldokumenteret, at Eritreas regering udviser fjendtlighed over for enhver form for uafhængig civilsamlingsorganisation, inklusive nationale og internationale ngo'er. De seks tilbageværende internationale ngo'er, som arbejdede i Eritrea, blev tvunget til at forlade landet i 2011, i forbindelse med at regeringen underlagde FN-organisationer streng kontrol, herunder et forbud mod, at deres ansatte forlod hovedstaden.

Der findes heller ikke nogen nationale ngo'er i landet, bortset fra de falske ngo'er, som er knyttet til regeringspartiet PFDJ og til selve regeringen, kvindeorganisationen Nuew og studentorganisationen Nues. Der er heller ikke nogen regionale ngo'er i landet bortset fra det såkaldte Center for Fredsskabelse på Afrikas Horn, PCHA, der ejes af en sudaner, som ikke blot står Eritreas regering og regeringspartiet nær, men som angiveligt er indehaver af et eritreisk pas. Spørgsmålet er: I hvilken grad kan en person under de omstændigheder være et troværdigt vidne til den virkelighed, der udspiller sig?

Resultaterne af min undersøgelse blandt desertører viste, at værnepligtsunddragelse og desertion blev straffet hårdt, fordi de overordnede ønskede at afskrække andre og at påføre dem, som brod den militære disciplin, lidelse og smerte. Graden af afstraffelse var forskel-

“ Min undersøgelse viste, at værnepligtsunddragelse og desertion blev straffet hårdt **”**

lig fra officer til officer, men generelt var straffene hårde. De oplysninger, som Udlændingestyrelsen har indsamlet om dette aspekt, er upålidelige.

Et typisk eksempel på, hvordan Udlændingestyrelsen citerer mig ude af kontekst på en måde, der tjener dens egen interesse, findes på rapportens side 13, hvor det siges: »Oplysninger, som er stillet til rådighed af Kibreb, tyder på, at værnepligtsunddragere og desertører indtil for få år siden rutinemæssigt blev udsat for strenge straffe, herunder tortur og arrest under barske forhold gennem længere tid. Endvidere blev det oplyst, at de, der undlod eller nægtede at aftjene deres værnepligt, risikerede at miste nogle af deres borgerrettigheder og i undtagelsestilfælde fængsel på ubestemt tid«.

DETTE CITAT lader forstå, at jeg skulle have sagt, at værnepligtsunddragere og desertører ikke længere rutinemæssigt underlægges strenge straffe. Men det er fuldstændig forkert. I det redigerede dokument, jeg sendte til DIS, skrev jeg i afsnittet med underoverskriften 'Sanktioner over for værnepligtsunddragelse og desertion':

»Personer, der illegalt er rejst ud af Eritrea, og som har unddraget sig værnepligt eller deserteret fra hæren, anses for at have begået landsforræderi og kan idømmes strenge straffe. Værnepligts-

unddragere og desertører udsættes rutinemæssigt for tortur og indespærring under barske forhold gennem længere tid. Faktisk er straffen for desertion eller værnepligtsunddragelse ekstremt streng. Den, der undlader eller nægter at lade sig indrullere i hæren, mister borgerrettigheder såsom retten til at eje eller dyrke land, retten til at arbejde eller være selvstændig erhvervsdrivende og retten til at få adgang til rejseudokumenter og udrejsevisum. Med andre ord: Den, som ikke udfører militærtjeneste, fratages enhver borgerrettighed. Hvis man undlader eller nægter at aftjene værnepligt, kan det på længere sigt faktisk betyde, at man bliver fængslet på ubestemt tid, eller, i undtagelsestilfælde, at man mister livet«.

Udlændingestyrelsen har forvansket det, så det fremstår, som om jeg har sagt, at dette ikke længere er tilfældet. Men som det ses af min brug af nutid i sætningerne, refererer jeg til nutiden og ikke til fortiden.

EFTER AT HAVE talt med Udlændingestyrelsen fik jeg tilsendt et resumé af vores samtale, som de havde forstået den. Jeg redigerede den kraftigt og sendte den retur med besked om, at de kunne bruge min redigerede version, hvis jeg skulle citere. Desværre ignorerede styrelsen fuldstændig mine rettelser og citerede mig i stedet helt ude af sammenhæng. Jeg er ked af at have brugt tid på dette, men har respekt for de to medarbejdere, som har sagt fra over for, den måde rapporten blev til på.

GAIM KIBREAB

Oversættelse: Jakob Haff og Tonny Pedersen